

Bölüm 2

M.Ö. 6-4. YÜZYILLAR ARASINDA PROPONTİS'İN GÜNEYDOĞUSUNUN SİYASİ TARİHİ POLITICAL HISTORY OF THE SOUTH-EAST OF THE PROPONTIS BETWEEN 6TH AND 4TH CENTURY B.C.

Hüseyin ERPEHLİVAN¹

Giriş

“M.Ö. 6-4. Yüzyıllar Arasında Propontis'in Güneydoğusunun Siyasi Tarihi” başlıklı bu bölümde bölge ile ilgili antik literatürde yer alan metinler, anekdotlar ve bazı epigrafik metinler kullanılmıştır. Kaynaklar, yazıldığı dönemden ziyade anlattıkları döneme göre kronolojik bir sıra ile incelenerek paragraflar halinde verilmiştir.

Propontis'in güney doğusu olarak anılan bölge, bugün Anadolu'nun kuzeybatısında ve Marmara'nın güneydoğusunda kalan, Bursa ve Balıkesir illerinin kuzey bölümlerini kapsayan bir alandır. Propontis yani Marmara Denizi'ne kıyısı olan kentler ve bu kentlerin khorasında kalan ovalar araştırma bölgesini oluşturmaktadır. Asıl olarak arkeolojik malzeme ile bilinen bu bölge hakkında literatürde az rastlanan her cümle dikkate değerdir. Metinde anılan tarihlerin tümü başlıkta belirtildiği üzere milattan öncedir. Antik kaynakların kısaltmaları için için Der KleinePauly (Ziegler, K., Sontheimer, W., (eds), *Der KleinePauly, Lexikon der Antike*, Stuttgart, 1964) kullanılmıştır.

Siyasi Tarih

Bölgenin antik kaynaklar üzerinden verilen bilgilere dayalı siyasi tarihi Lydia Krallığı hâkimiyeti altına girmeleri ile başlar. Bu dönemden evvel Phrygia Krallığı egemenliği altında olduğu düşünülen bölgenin, antik kaynaklarda son Lydia kralı Kroisos'un hâkimiyeti altında olduğu sayılır (Hdt. I.28) (*Tablo1*).

Bölge, Sardeis'in alınması ile son bulan Lydia Krallığı'nın ardından II. Kyros yönetimindeki Akhaimenid İmparatorluğu idaresine geçer. Neredeyse tüm Yakınoğu'yu kapsayan imparatorluk, eyaletlere bölünüp ve bu eyaletlerin başlarına satraplar getirilerek yönetilmiştir. İmparatorluğun ilk dönemlerde bölgeyi kapsayan Hellestos Phrygiası eyaletinin başına satrap olarak Pharnoukhos'un (546-535) verilmiş

¹Dr., Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü., huseyinerpehlivan@gmail.com

Bu bölüm, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde, 28 Haziran 2018 tarihinde savunularak kabul edilen “Propontis'in Güneydoğusunda M.Ö. 1. Binyıl Yerleşmeleri ve Mezar Tipleri (M.Ö. 8-4. Yüzyıllar)” başlıklı doktora tezinden geliştirilerek yazılmıştır.

Hellenler gerekse Persler ile müttefik olarak çıkarları doğrultusunda ilerledikleri antik kaynaklardan anlaşılmaktadır.

Sonuç

Bölge ile ilgili antik kaynaklardan edinilen bilgilere göre Persler ile Hellenler'in ilişkilerinin siyah ya da beyaz olmadığı anlaşılmaktadır. Bu literatür bilgileri arkeolojik malzemeler ile beraber yorumlandığında bölgede Kıta Yunanistan ve Ege kıyıları ile yoğun bir ticari faaliyet olduğu görülür. Ayrıca güncel çalışmalarla bir araya getirilen bulgulardan anlaşıldığı kadarıyla bölgede Atina vatandaşlarının varlığı da söz konusudur. Bu da iki devletin ilişkilerinin çok da kötü olmadığı ve savaş zamanları haricinde ticari ilişkilerin ve sosyal etkileşimin sürdürüldüğünü kanıtlamaktadır. Hatta iç bölgede yer alan Zeleia ve Mileto[polis] ya da Mileto[u Teikhos] yerleşmelerinin 5. yüzyıl sonlarına doğru özerklik kazanarak Attika Delos Deniz Birliği'ne üye oldukları ve tribute gönderdikleri bilinmektedir. Buna göre antik kaynaklardan anlaşıldığı kadarıyla Hellen kentlerinin merkezi Pers yönetimine olan dönemsel bağlılığı zorunluluktan olmalıdır. Ayrıca bölgede yaşayan Hellenler'in fırsat bulduklarında kentlerinin çıkarları doğrultusunda Atina ya da Sparta taraflarına geçtikleri görülür.

Bölgede yaşayan halklar arasındaki kültürel farklılıklar için henüz arkeolojik çalışmalar yetersiz olduğundan dolayı antik kaynaklardan edinilen bilgiler ışığında bölgenin Mys, Phryg ve Bithyn kökenli yerli halklarının, Persler ve Hellenlere göre nispeten daha az organizasyon kabiliyetleri olan toplumlar oldukları ileri sürülebilir. İki güç arasındaki çekişmelerle kaybolduğu düşünülen yerel halklar ve kültürler eldeki bilgilere göre 5. ve 4. yüzyıl antik kaynaklarında muhtemelen bölge dışındaki dağlık bölgelerde yaşayan halkların olduğuna, bazen çatışmalar bazen de isyanlar anlatılırken değinilmektedir. Yerli halkların kültürlerine dair çıkarım yapabilmek için sadece antik kaynaklar değil halkların -şayet bırakmışlarsa- bıraktıkları materyal kültürlerinin de detaylıca incelenmesi ve bu konuya odaklı bir metodoloji ile daha geniş bir bölgeyi kapsayan kazı ve yüzey araştırması çalışmalarının yürütülmesi gerekmektedir.

Kaynakça

Antik Kaynaklar

- Aristot. pol. Aristoteles, (1944). *Aristotle in 23 Volumes*, Vol. 21, (çev. H. Rackham), London.
- Arr. an. Arrianos, (1884). *The Anabasis of Alexander* (çev. E. J. Chinnock), London.
- Demosth. Demosthenes, (1939). *Against Aristocrates* (çev. A. T. Murray), London.
- Diod. Diodorus Siculus, (1952). *The Library of History Vol. IV-X* (çev. C. H. Oldfather et al.), London.
- Hell. Oxyrh. Hellenica Oxyrhynchia, (1993). *Hellenica Oxyrhynchia* (çev. P. R. McKechnie, S. J. Kern), Warminster.
- Hdt. Herodotos, (1920). *The Histories* (çev. A. D. Godley), Cambridge.
- Memnon, (2007). *Herakleia Pontike Tarihi* (çev. M. Arslan), İstanbul.
- Plut. Pericl. Plutarkhos Perikles, (1916). *Plutarch's Lives 3* (çev. B. Perrin), London.
- Skyl. Pseudo-Skylaks, (2012). "Periplous (çev. M. Arslan)", *Mediterranean Journal of Humanities*, II/1, 239-257.
- Strab. Strabon, (1903). *The Geography of Strabo* (çev. H.C. Hamilton, W. Falconer), London.

Sosyal Bilimler Tarih ve Sanat

- Thuk. Thukydidés, (1881). *History of the Peloponnesian War* (çev. B. Jowett), Oxford.
- Xen.Ag. Ksenophon, Agesilaos (1915). *Xenophon in Seven Volumes: 7* (çev. E. C. Marchant, G. W. Bowersock), London.
- Xen.an. Ksenophon, Anabasis (1922). *Xenophon in Seven Volumes: 3* (çev. C. L. Brownson), London.
- Xen.hell. Ksenophon, Hellenika (1918-1922). *Xenophon in Seven Volumes: 1-2* (çev. C. L. Brownson), London.
- Xen.Kyr. Ksenophon, Kyrou Paideia (1914). *Xenophon in Seven Volumes: 5-6* (çev. W. Miller), London.
- Xen.mem. Ksenophon, Memorabilia (1923). *Xenophon in Seven Volumes: 4* (çev. E. C. Marchant), London.

Modern Kaynaklar

- Arslan, M. (2010). *İstanbul'un Antikçağ Tarihi Klasik ve Hellenistik Dönemler*, İstanbul.
- Çığır-Dikyol, D. (2010). *Kuzey Mysia'nın Tarihi Coğrafyası* (İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, yayımlanmamış doktora tezi), İstanbul.
- Erpehlivan, H. (2018). *Propontis'in Güneydoğusunda M.Ö. 1. Binyıl Yerleşmeleri ve Mezar Tipleri (M.Ö. 8-4. Yüzyıllar)* (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, yayımlanmamış doktora tezi), İstanbul.
- Hasluck, F. W. (1910). *Cyzicus; Being Some Account of the History and Antiquities of that City, and of the District Adjacent to it, with the Towns of Apollonia ad Rhyndacum, Miletopolis, Hadrianutherae, Priapus, Zeleia, etc.*, Cambridge.
- Karaca, E. (2016). *Arkaik Klasik ve Hellenistik Dönem'de Doğu Thrakia* (Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, yayımlanmamış doktora tezi), İzmir.
- Ma, J. (2008), "Mysians on the Çan Sarcophagus? Ethnicity and Domination in Achaimenid Military Art", *Historia*, 57.3, 243-254.
- Sarıkaya, S. (2015). "Agesilaos'un Daskyleion Seferleri", *Phaselis*, 1, 199-219.